ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ—ՏԱՐԻ—ԹԻՒ—1151—ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ—12—ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ—1871

ՊԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համար 180 ղր.
» Գաւառաց » 40 Մէճ.
Վեցամսեայ Կ. Պոլսոյ » 90 ղր.
» Գաւառաց » 20 Մէճ.
Իւրաքանչիւր թերթի գին 30 փր.
Յանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղուրուշ, երկու անգամի համար 2 ղուրուշ, աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կըլլայ։

ՄԱՍԻՍ

ԼՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՊԱՅՄԱՆՔ

Դուրս գացած լրագրաց համար ծախքը խմբագրութեան վրայ է։
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ եւ է գործերու խմբագիր — Տեղեկնոյն սրահ ուղղուի, Կ. Պոլիս, Զինիլի խան, Մասիսի գրասենեակը։
Ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 12 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Ռուսիոյ տէրութեան այս օրերս բռնած դիրքն եւ զինուորական անհեղ պատրաստութիւնները կասկած եւ երկիւղ պատճառել սկսած են Աւստրիական լրագրաց։ Ռուսական մամլոյ գլխաւոր ներկայացուցիչներէն մէկը՝ Կոլօս լրագիրն՝ Աւստրիոյ քաղաքականութիւնը քննելով կըսէ թէ Վիեննայի կառավարութիւնը Գերմանիոյ դէմ Ռուսիոյ հետ կը միաբանի տեղ փոխարէն Ռուսիոյ ու Աւստրիոյ օգնականութիւն կը խառնանայ Ռուսիոյ դէմ։ Այս խնդիրը կը յանձնուի, որով միայն կրնայ լուծուիլ։

Ռուսական լրագրին այս յայտարարութեան մեծ ծանրակշռութիւն կուտան Ռուսիոյ մէջ եղած զինուորական անդուլ պատրաստութիւններ։ [illegible] Վահանգական վերջին կը շինուի եւ այժմէ ռազմագիտական կանոնաց համեմատ կը զինուորի։ Փրանկթաւն բերդը՝ որ Պալթիկի ծովեզերքին է, ահեղ թնդանօթներով կը զինուի, որոյ մեծութիւնն ու հաստատութիւնը Գերմանիոյ հսկայական թնդանօթներուն սարսափ կը կարդան։ Բերդերն ու մարտկոցներն այնչափ հաստ երկաթէ զրահներով կը պատեն, որ ամենէն զօրաւոր ռումբերու կրնան դէմ տալ։ Ուրիշ բերդաքաղաքներն ալ եւ մանաւանդ Լեհաստանի արեւելեան սահմանագլխին վրայ գտնուող բերդաքաղաքներն հզօրապէս կամրանան ու կ'ապահովին։

«Այս յայտարարութեան պատճառն է, կըսէ Գաղղիական Բանթոն լրագիրը, թէ Ռուսիա մանաւանդ երկրին ա՛յն կողմերը կամրացնէ, ուր Գերմանիոյ կողմէն յարձակում կրնայ կասկած կրնան տալ։ Զինչ մնացած որ Գերմանական զօրաց հրամանատարները Գաղղիոյ պատերազմին ժամանակ իրենց սորած ժամերը Ռուսերէն լեզուն սորվելու կը նուիրէին։ Ո՞ւր էր կը կովէ պատերազմի կ'սպասեն։ Եւ եթէ Գերմանիա պատրաստ է, Ռուսիա ալ կը պատրաստուի։

«Չէնտէլօվանիէռեթի լրագրին ասանկ, որ Մոսկուայի Պեշթի եւ Վիեննայի ճանապարհները կը դիտողանէ Գերմանիոյ սահմանագլխին կողմէն, անոնց բանակատեղի մը կը պատրաստուի Տոլուի բանակատեղին պէս, որ ամբողջ բերդերով եւ հզօր կամրջագլուխով մը կը պաշտպանուի։ Մոսկուա եւ Վարշաւա երկաթուղիով մը կապուած են, որ միջոցաւ զօրաց եւ զինուորաց փոխադրութիւնը կը դիւրանայ։

«Պրաւոսլաւի ճանապարհ վրայ ալ հզօր բերդ մը կայ, որ փոշ մ'է Բրտուսիոյ համար, հոն ալ ամուր բանակատեղի մը կը հաստատուի։ Պիլընէ փէն Թիֆլիսու երկաթուղի մը բացուած է, որ մինչեւ կովկաս պիտի երկննայ, եւ այսպէս Կովկասիոյ մայրաքաղաքն ու զգալի հաղորդակցութիւն պիտի ունենայ Սեւ ծովու հետ Օտեսայի հետ կըսէ։

«Եւրոպայ քննից բոլոր յառաջադիմութիւնները եւ հաւանութիւն տալով հրաւիրեց որ ուղղուած թուղթերն ի սէր Այս մէջէն ճամբան կացնէն կերթայ հասկանալ թէ այն երկիւներն ի՛նչ զօրութիւն կրնան ստանալ օրերն պատերազմի ժամանակ։ Սեվաստոպոլ եւ Նիքոլայեֆի նաւահանգիստներ ամրալ փութացութեամբ նաւեր չինելու կ'զբաղին։ Ասոնցմէ զատ Վլատիքաֆի եւ Օտեսայի մէջ ալ նաւեր շինել կուտայ։

«Ռուսական զօրաժողովն ալ ամենամեծ փութով կը կատարուի։

«Ռուսիոյ Ժողովուրդը կինավերութեան մէջեն ամէն պատերազմի զօրք տալ։ Ասկէ զատ Ռուսը զօրականներ՝ Բումանիայէն Սերվիայէն եւ Աւստրիոյ ու Թուրքիոյ վերաբերեալ բոլոր Սլաւ երկիրներէն զինուոր կը գրեն։

«Վերջապէս աճուոր պատերազմ մը կը պատրաստուի Եւրոպիոյ Արեւելեան կողմը, ժամանակը չենք կրնար ճշդել գուշակել, բայց հեռու չերեւիր»։

Գաղղիոյ մէջ Գ. Թիէրի հանրապետական քաղաքականութիւնը ժողովրդեան ամենամեծ մասին հաւանութիւնը գրաւելով, կայսերապետութեան եւ միապետութեանց զօրանալ կ'արգելու։

Կըսուի թէ փոխեալ ատենադպրութեան միջոցին բռնած մարդամէտ ինն հազարի չափ մարդիկ ազատութիւն գտած են Գ. Թիէրի շնորհիւ, եւ հրձիգ կանանց ալ մահուան պատիժը բանտարկութեան փոխուած է։

Փարիզի պաշարման միջոցին ալ մեծ օրէն դեռ պիտի մնայ։

Գ. Թիէր այս հաշտարար գործերէն զատ ժամանակ, հասարակաց կրթութեան պաշտօնեայ Գ. Ժիւլ Սիմոն ալ կրթական ընդարձակ ծրագիր մը կը պատրաստէ, որ ազգային ժողովոյ բացուած ժամանակ անոր քննութեան ու հաւանութեանը պիտի ներկայացնէ։ Այս նոր ծրագիրը Գաղղիոյ կրթական գործերը նոր հիման մը վրայ կը խարսխէ՝ պետութեան խնամքն ու իշխանութիւնը ծնողական իրաւանց եւ անհատական ազատութեան հետ ուղղակի համեմատութեան մէջ համաձայնելով։

Վերջին պատերազմին ժամանակ անձնուրացութիւն բնող զօրականները քննելու պաշտօն ունեցող յանձնաժողովն ալ քիչ օրէն գործի պիտի սկսի։

Բոլոր զինուորական օրինաց, բնիկ հրամանատար մը մեծապէս կը զօրաւորէ եթէ անձնաւոր քննելը ալ պէտք բերդին վրայ բռնած խորհուրդն թնդանօթ կամ ստորոգ բաղդին ալ կրակած չէին։

Մէջի քաղաքացիական խորհուրդը միաբանութեամբ կը յայտնէ թէ անձնատուութեան ժամանակ զօրն ուտելիք կար քաղաքին մէջ։ Ասկէ զատ գլխոր երեսուն եկած են, կըսուի։ որ Բազէն մարշալ ծանր ամբաստանութեանց կենթարկին։

Թոլոս եւ Վիեննա զօրականներն ալ պիտի դատուին փոխուի անձնատուութեան համար, բայց այս վերջինոց անպարտ արձակուելուն տարակոյս չկայ։

Հասման գրուած նամակի մը խօսքերէն կըսուի թէ Չինաստանի կողմերն այլ եւ այլ քաղաքներու կառավարութեան հետ Իրլանտայի ընկերութեան մէջ մնացած է։ Այս խորամանկ քաղաքականութեան յաջողած է կրօն Գաղղիոյ հանրապետութեան խորհրդոյն հետեւելով Կիլիկիայի եւ Գաղութիւնը միաբանութեան փառքը մէջ կը ձգէ։ Գերմանիոյ կայսերական Մոնաքոյ ժողովրդեան բնութեան մէջ եղած դիմադրութիւններն ու բանակային արգելքներն ալ անցնելով զինելով պատերազմին ատեն կը վրայ բերելու պաշտպանութեան թիւնը մեծցուցած է, եթէ իր սովորութեան համեմատ մը ծագի կայծ մը Կիլիկիոյ մէջ։ Գաղղիա դրդուած է կարող ենթակայ խորհրդածութիւններէն, եւ թէպէտ առաջին կը սատարէ բայց միջնորդ սպասել եւ իր անձնական շահերն կը պաշտպանէ։

Պատերազմի կը յօրդորէ Գաղղիա որ Հասման հետ ունեցած բանակցութիւնները թողուլ եւ Գաղղիոյ գործերով միայն կրկին ընդունուէր։ Թէեւ Գաղղիոյ քաղաքականութեան պարտաւոր է, բայց այս հնարքը ձգելու մասին ժողովը չյաղթեց զոր առաջին պարագային կընդունին։

Իտալիոյ մէջ սկսած Սպանիոյ բանաձեւն ալ նոր տեսակ օրէնքներ կը ջնջեն՝ թէ Գաղղիա նոր անդամութեան ու անկախութիւն ունի եւ Իտալիոյ խորհրդարանի արդար ազատութեան օրէնքը բնականապէս ընդունած կը լինի բայց ասոր մէջ ալ չեն կրցած յաջողիլ։

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վիեննա 20 Նոյեմ.

Կրօնական գործոց վերատեսուչ պաշտօնեային, Ս. Փոլթէն եկեղեցին հին կաթողիկոյ յանձնելուն համար Վիեննայի կարտինալ արք եպիսկոպոսին ըրած բողոքին պատասխանելով բացատրէ թէ կառավարութիւնը այս գործն իրենց եկեղեցւոյ սրբութիւն ինչ կը նկատէ, որոյ օրինաց համաձայն չէ մեր ձեռք։

Փարիզ 20 Նոյեմ.

Ազգային ժողովը դարձեալ վերաբացուած է։

Պաշտօնական օրագիրը կը ծանուցանէ թէ Պոլսոյ Լեգէոնի պատուոյ նշան տրուեցաւ Գ. Բայիէ Փէրթիէի։

Սենատ կոմսն այս առտու Վերսայլ հասաւ։

Նապոլէոն իշխանն Հեղէկ Վերջնականին անցնելով Մարսիլիա գնաց։

Մարսիլիա 20 Նոյեմ.

Նապոլէոն իշխանը հոս հասնելով իրիկուան աւելի պիտի մեկնի Այաքսիօ երթալու համար։ Կորսիկայի բնակիչները կատարեալ համակրութիւն կը ծանուցանեն։

Ճէնովա 19 Նոյեմ.

Կոստանդին քաղաքէն եկած լուրերը խաղաղ են։ Աշխատաւորաց մեծ մասը մեր գործերէն անգործ կը հնազանդին եւ Գաղղիոյ միջամտութեանը կը յանձնեն զինքն։

Փարիզ 21 Նոյեմ.

Նոր պաշտօնից զօրավարներ զօրանոցներն երէկ վերադարձ մէջ փոխանակուելով, մեց գաւառաց պարտաւորը Նոյեմբեր 4ին պիտի լրանայ։

Փարիզի ազատագրաց ընդհանուր ներման չհրկուելու գրոյցն անհիմն է։

Փարիզ 22 Նոյեմ.

Ժէնէ գաւառաց պատգամներն արդէն սկսաւ։

Նապոլէոն իշխանն երէկ Այաքսիօ հասաւ։ 300 հոգի զինք դիմաւորելու գնացին, բայց ցոյց մը չեղաւ։

Նիւ Եորք 20 Նոյեմ.

Ամերիկայի մէջ բանդակի հիւանդը սկսած 1էն մինչեւ 15 Նոյեմ. 80500 հոգի զոհ գնաց է անցեալ տարուան մը եւ նոյն ժամանակի հաշիւներն։

Սեդան 20 Նոյեմ.

Վերջին ապստամբութեան դիւանները Եօթն անձինք հրացանի բռնուեցան։

Փարիզ 20 Նոյեմ.

Գաղղիոյ Փանթէոնի արտօնութիւն տրուեցաւ 10 Ֆրանքնոց ասմանկներ հանելու։

Փարիզ 21 Նոյեմ.

Յունիսն ամիսն 24 Ֆրանքի եղաւ։ Այս դրամական տագնապը, թէ եւ հիմա թեթեւ, պիտի պատառոյն կառավարութիւնը որ արծաթ դրամ հանէ։

Վերսայլ 21 Նոյեմ.

Նապոլէոն իշխանը Ժողովրդեան

կողմանէ թշնամական ցոյցերու սպառնալիք անմնելով Այրօփօ դնաց։

Համ 21 Նոյմ.

Պապին արքունեաց քով գտնուող Գաղղիոյ եւ Սպանիոյ գեսպանաց խոնջութիւնը եւ ուղերծին պարզ գործակատարներ դրուելը խօսք կայ։ Փարիզի պապական նուիրակ Մօնսինեօր Շիճի Հռոմ կ'ադատուի։

Փէկիստ 21 Նոյմ.

Պ. Հիրշի գործակալը որ Հոս կը գտնուէր, Ռումելիական երկաթուղիներու բանեցնելու վերաբերեալ պայմանադրութեան մը պատրաստելու համար մեկնեցաւ աօկնց։

Այս երկաթուղեաց վերաբերեալ օրէնքին առջին երեսփոխանական ժողովոյ ներկայացած է։

Լոնտրա 23 Նոյմ.

Օսմ. Փոխա. 45 1/4
» փոխ 1865 63 1/2
» » 1869 53
Անգղ. Բոնս. 93
Թուրք գորգ. 35 1/4
Օսմ. Նոր փոխ գնչ. 3 1/8

Մէլպրուր 23 Նոյմ.

Բանգայի, Շ. Ն Օ. Գ. 1 3
Ծախուած 8000 հակ.
Մօնէր Թալ, 41 մնացածական դին
Ցորենը, ընդհանրապէս կը բանուի

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կայսերական Հրամանաւ՝

Երբեմն պատերազմական գործոց պաշտօնեայ Փօսմ Նամիդ փաշան Պէսաիկէն խորհրդոյ նախագահ անուանեցաւ։

Վաւեմ Ֆիայէլ Մուսթաֆա փաշան Արդարութեան Բարձրագոյն ատենին նախագահ անուանեցաւ։

Երբեմն Կարնոյ եւ վերջին ժամանակներս ալ Տրապիզոնի կուսակալ Խամայիլ փաշան Տրապիզոնի սպարապետացաւ։

Նըստի թէ ուրիշ քանի մը պաշտօնատարներ ալ քննութեան ենթարկուած են։

Այս արտաքսմանց վրայ Լա Թիւրքի լրագրին մէջ Հետեւեալ դիտողութիւնը կը կարդանք։

« Հասարակութիւնը վերջին օրերս արտաքսած նոր բարձրաստիճան պաշտօնատարաց յանցաւորութեանը համոզուած լինելով հանդերձ կը փափաքէր որ կանխաւ որ դատաստանէ մ'անցնէ դատապարտուէին։ Բայց կառավարութիւնը լռելով, երեք չորս պաշտօնատարները բերդարգելել ընելով գործերնին լմնցուցած չէ։ Բաւական յանձնաժողովոյ մ'առջեւ Հարցաքննուելէ ետեւ՝ ուրիշ խուզարկութիւններ ալ պիտի լինին, որպէս զի անոնց յանցաւորութիւնը փաստերու հաստատուած ըլլայ ու կերպիւ լուսաւորի։

« Ա՛ս պէտք կը Հաստատէ մեզ թէ Բ. Դուռը քիչ օրէն քննութեան յանձնաժողով մ'ատենակալութիւններէն քանի մը անդամներ պիտի Հաստատէ, որոց մէջ յայտնուած խոտորութիւնները փաստի կարգադրութեան յանձնուած մնաց նորհամաձայն ձեռքառնուած կանոնական միջոցներու։ »

Լա Թիւրքի լրագրին մէջ կը կարդանք թէ Մեծ Եպարքոսը գաւառական վարչութեանց համար խառն ողջամիտ միջոց մը ձեռք առած է։ Ն. Բարձրութիւնը՝ կիթէաւ յաջողակ եւ Հասարակաց բարւոյն Հոգածու, երկրասարգներ պիտի ղրկէ գաւառներու մ'աղմկերեթ եղկամբեր պաշտօնեն եւ տեղական խլանակութեանց ընթացքը Հասկնալու ծածուկ պաշտօնով։ Այս պիտի ձանապարհորդներ իրենց դիտած երկիրներուն վիճակին վրայ անոնց չարժմա տեղեկութիւն պիտի տան Մեծ Եպարքոսին, տեղեկութիւններ, որք պաշտօնական պահերէ զատ անհրաժեշտ պիտի նկատուին, որպէս զի կառավարութիւնը տեղական կարիքներն ու պետքերը իրապէս Հասնայ ու անոնց համար յարմար միջոցները գործէ։

Այս կերպիւ կեդրոնական կառավարութիւնը կարող կը լինի գաւառական վարչութեանց վրայ Հսկել, գիտնականութեան ու պակասութիւններուն խառնել եւ դրանք բառնալու յարմար միջոցները անօրինել։

Զէտք է մաղթենք որ Տէրութեան ճշմարիտ շահերն սրտէ խորէն սոսկ եւ անոր բարիք սպասողաց Հաշ-ինաւոր եւ մշտապէս Մեծ Եպարքոսը մը երկար տարիներ Հասաւա մնալու կը բարձր պաշտօնին մէջ, որպէս զի դատաստան վարչութեանց մէջ արմատացեալ զեղծումները, բռնութիւնը եւ Հարստահարութիւնը արմատէն ջնջէ եւ օրէնքը ու արդարութիւն միայն թագաւորելով, վեհափառ Սուլթանին Հաւատարիմ հպատակ Հայատակ ժողովուրդներն ապահովութեան ու անդորրութեան երես տեսնեն։

Փոյլաւոն Նէվրիթ Հէքիմի խորքին նախկին երկու օրէ 'ի վեր Նորէն ուղղուած է։ Ծերունի որը 39ի չափ մեծարգ պատուհաս է։ կերակրե որը մեծնայեներուն Թեր գեռ յայտնի չէ, բայց չարաթ պաշտօնէն ունի է։ կրնէ տեղեակ լաւ։

Մեծ Եպարքոսին սա կարավարա ու տըած կէլերրերականին թարգմանութիւնը յաշորդ թուով։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼՍՈ
ԲՈՐՍԱՅԻ ՈՍԿԻՆ

11 Նոյմ.	երկուշաբթի իրիկուն	50 25
12 »	երեքշաբթի առաւօտ	
	բացուելու	30 26
	կէս օր	50 22

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՕՐՆԳՐԻ ՄԵՏԱՐ ՅՈՅԻՒՐ

Երբոր մէկն ամօթն ու պատկառանքը մէկ կողմ դնէ, ոչ Թուրք կը փախէնար, ոչ ատրանէ, ոչ խոյատութիւննէ։ Այսր անհերքելի ապացոյց մ'է Օրագրոյ 364 Թուոյն մէջ Գզձի սատրայ բաւթեամբ տեսնուած անհեթեթ կոկորդութիւնը։

Կը յիշեն ընթերցողք ընթերցողք որ այս յանցուցն խմբագրին՝ տխրատանելով եպիսկոպոս մ'արդարին իշխանութեան դէմ պաշտպանելու եւ մեր փոխական դրութիւնը՝ որ կը ջանութեանը արդէն Հանրապետական է, եւ որոյ բոլոր զօրութիւնը ազգին Համբաւական խրատեա մէջ է, բոլորովին սաղավնելու, եւ կեդրոնական փորձութեան ներկայացուցած աղդատին Հնրական իրաւունքն ու իշխանութիւնը ազգական մամնաւոր իբրեւ ողջեւ փճացնելու եւ աղգը անիշխանութեան ու քաղաքական վիճակի մէջ ձգելու Համար, ինչպէս որ փոքրերն ալ արդէն անմիտ բռնկուած են...

Թէ՝ ներգործական եւ թէ՝ կրաւորական իմաստով։ Մեր ազէտ Զմիւռնիա անոց սանրը Հանկեղծ ոսորդութիւնները խորհրդոյ եւ անոնց մասը գերեքեայ Համար կոչիկէն վրայ հիմութիւն, գիտութիւն, խնամութիւն ծանուցանելուած եւ Գաղղիերէն լեզուին մէջ կը գտնուող Միւնէյարէ բառ մ'ալ երևան հանած էր։

Մեզ՝ առանց այս խնամակալութիւնները մանրամասնաբար քննելու, ...ական եւ ...ական խօսքերուն վրայ լեզուին մէջ Հրատարակած յօդուածի մը նորքու Հակիրճ ծանօթութեամբ մը գիտութիւն ըրած կ'ուզէ թէ ...ական, ...ական, ...ական, ...ական անձանց բառերը Հայերէն չեն, ոչ ալ Միւնէյարէ բառը Գաղղիերէն, այլ այդ դիմակալ իմաստակին Հնարածն։

Զմիւռ մեր այս դիտողութեան դէմ 'ի լուր աշխարհի բարձրաձայն գոչեց թէ Միւնէյարէ բառը ոչ միայն Գաղղիերէն է, այլ եւ Գաղղիա Ակադեմիա բառարանին մէջ կայ Անոր կը խօսքերը։

« Մենք երբ ըսեցինք որ Գաղղիերէն Ակադեմիային բառը մեր Հնարածը չէ ալ Գաղղիերէն լեզուին Գաղղիական ծանօթութեան ... եւ գործածուեր։

« Մասիս երբէք կը ազնուութեամբ անդրանիկ ըլլար եւ ընդած մը Գաղղիերէն բառարանները բանալու գիտնալը, ինչպէս են ... պիտի տեսնէր որ թէ եւ ինքը չգիտեր, բայց Գաղղիերէն լեզուին մէջ կայ եղեր։ »

Այսպէս Զմիւռնիա յաղթապանծութիւնը, որոյ վրայ յայտնել կուզէր թէ « Մասիսի խմբագիրը՝ թէ՝ Գաղղիերէն եւ թէ՝ Հայերէն լեզուներուն ... » եւ Հեղինակաբար կը Հրատարակէր մեզ որ գիտնք վար ձգենք։

Այս խորհուն յաղթապանծութեան առաջեւ, մեր ալ խոստովանելով Հանդերձ թէ երբեւ Հայոց եւ գաղղիացւոց պարծելու մամնաւոր թիւրք յաւելինք, պաշտոնեցինք կոմ որ կամ'էր բոլոր յաղթանակութեան Հանմեանս ցուցնէ այդ բառը Գաղղիոյ Ակադեմիական բառարանին մէջ, կամ եթէ չկրնայ ցուցնել, ընդունի որ թէ անփետ սրտակոտ մ'է, ազէտ խմբագրի մ'է, Հեռեւաբար իրեն կեղծոյ վար ձգել զինքը եւ մեկ մ'ալ Հրապարակ չելնել գրական աշխարհի առջեւ, զոր իր լըբրենի սուտ թեամբ կանդրոտէ։

Զմիւռ փախանակ մեր այս առաջարկին Հաւանելուն պատասխանելու, փախանակ Հրապարակաւ սուտ խոստովանելու, սուտերն կամ Ակադեմիական բառարանին մէջ ցուցնելու, կամ կը տրամադրութիւն խոստովանելով մեզ ըրած ժայռիքն թշնամանքները յետս կոչելու, ընդհակառակն յօրութեան յանդնութեամբ կանգնի եւ Օրագրի 364 թուոյն մէջ խորհրդն երկար ախոյեանութեանց Հեղեղի մը ներքեւ խեղդելու եւ փախուստ ամենայն մը գտնելու աշխատէր եւ ահա՝ այսպէս կը բռնայ է։

« Կարքը մտածելով, որ գիրքը գրողը Հայ է, Մ. Խոյեցիկ, ամփոփ խմբագրի մը զրոյցներ ու Համբաւի պարզ Բոյթ-Լօրանի ազատաւոր որ չըլլայ թէ Մասիսի խմբագրիչը կը գրիչը պարզապես մը գրած փնծի մեխելիի ինք Հայ գրող էանեւ մը։ Նարօրէնան եւ Զենիթի խանը ալ Հայ գրականութեան Ակասնին ըլլալը փառքը յափշտակեն։ Բայց երկրորդ փորձերուն երբ անոր ակումբ 25 թիւը կարդացի, փոխ զի ոչ Մասիսը Նարօրէնան կինար ըլլալ եւ ոչ Զենիթի խանը Ակասնի։

« Եւ կրօք Մ. Խոյեցիկի նոյնապէս մեծամեծ չկրնար բնիլ երեք, ոեւ ոչ ճշմարտ մեծամեծը կը նուաստանայ։

« Նարօրէնան մեծամեծ էր, եւ անոր վերջին պատերազմի Հրատարակութիւնը յանդուգն էթէ երրէք պիտի պնդնիպ բառերը մը միայն անոր Այստանի մէջ անձնատուութեան մեծամեծ թանմինէ, երթէ անձնատուութիւն ըլլար՝ լեցուած էր անոր մեծութիւնը։ Այթէ փոխէր՝ անոր էր, բայց այլ նորին կինալ յաւսալ որ որ մը այդ բանջաղէն արդարութեան։

« Մեծ գործերը մեծ գլուխները կը խորհին Մասիս ալ էր այդ գեղեցկական յանդունքը դարերու էթէ մնայց անէր, ան ալ մեր Հայ Էրին մեծայն կը գրիչը մեղ յանձնէր էր։

Առաւելապէս կարգի մարդ այս տողերը կարդալով կնձնար է երեւակայել այս ապաժամ անամօթութիւնը, այս ասահման զրոյց ապականութիւնը, որով աշխարհի առջեւ խայտառակելով մարդ մ'այսպէս Հայերէն նորէն Հրապարակ ելնել, աշխարհի դիտանք պատմութեան փառաւորութիւն մ' իրրեւ վեհանձնութիւն պանծացնել, գերեւը փախանակ եւ գինքն գլխաւոր ամփոփ զէմ յանդուրժ։

Զմիւռ խորհեցաւ'ի Զմիւռ փոխանակ կը ազնուութիւնը խոստովանելու եւ խոնարհելու կը մարդն ազգերը տալու տեղը պատգամներ կը ըլլայ ինքն, պատ զի մարդին ամոթ չէ, զի գինողին ամօթ չէ, զի մարդ մը սուտ բառ գտնել՝ ամօթ բառ չէ։ գինող ըստն անոնցը ալ կրոննոյ եւ կրնայ բառ մը Պահուած մարդը փոխանակ կրօնք կը չարը Հօրնելու եւ մարդը խոստովանելու, Այսպէս Խմբագրի բառարանին մէջ՝ Հ. Արսէնին Լեմեանի եւ Պ. Ալեքսանդր(*) պատկան բառարաններ կը մէջ ցուցնէ, որք երբեք Հեղինակութիւն չունին եւ չեն ալ կրնար անհաւատ Գաղղիերէն լեզուի վրայ, ինչպէս որ ամառ այդ գիրք մ'ալ չկրնար Հայկական լեզուին վրայ Հեղինակութիւն ունենալ, այլ խոտորանքներ ապացին լեզուին բառերուն Համեմատութեան եւ բառարանաց մէջ միայն կը գտնուին մանաւանդ Գաղղիական այլին այս բառարանաց մամնաւորութիւնը, անձնական գրաւականին առաջին կարգի գիտական ակադեմիական եւ ամենակարեւոր բառարաններ ունենալ այդքի մը որոց առջեւ Հ. Արսէնի Լեմեանի մը եւ Պ. Ալեքսանդրի մը չենած Գաղղիերէն բառարանները ոչ միայն անխմբեր են, այլ եւ անիմաստ զրծերէ ունի կարեւորութիւն չունին։

Բայց խնդիրն առանց վրայ չէր. անհերեւ Զմիւռ դեռ Գաղղիոյ Ակադեմիային բառարանը վկայութեան կոչած էր, զոր ցուցած էր մեզ, անոր անունն խօսած էր մեր Հետ, անոր անունն խորհրդաշունէ, անոր անունն Հրաւիրած էր մեզ գրիչը վար ձգելու։

Կամ Հասատէ խօսքը, կամ խոստովանէ խնամակալութիւնը, ասոր մէջ ուրիշ ելք կամ մէկը՝ կամ միւսը պէտք է խոստովանի սխալած ըլլալը պէտք է յեան կոչել ասութիւնը, պէտք է վերջ ընթացք, որպէս զի մեր ալ վեհանձնաբար ներենք մեղք դէմ ըրած վատ թշնամանքը, ասոր թէ այս նորէն կրկնենք, պիտի քանդեն խորհուրդութեան բանակը մինչեւ 'ի յատակը մեր ձեռքէն չպիտի կրնար ազատել անոր ըրածը պիտի ապացուցենք դրէք մինչեւ որ զգաստանայ, չափը ճանչնայ, կարեւոր վեր չելնէ, եւ Հայ

(*) Երկրորդը Հասանօղականաց անանձնին հետեւելով նոյն սխալն մէջ ինկած է։

գործակցութիւնը խորհրդակցութեան ու-
սումնական ասպարէզ բանալ գալիս:
Մնացեալ մնացորդական սուսեր-
բուդ վրայ ալ յաջորդ թուով կը խօ-
սինք։

Աշխարհին երկրագործութեան դէմ
կրթութեան ոմանց մէջ տեսնուած յառ-
աջադիմութիւն վրայ երկրագործական մը կար-
ծէ յայտնած մ'եկած է մեզ, բայց
այս անգամ անգ չունենալով պատ-
ճառաւ, հրատարակութիւնը յետաձգա-
ծին առաջ կը թողունք։

Տեղեկագիր* Բարեգործական Ընկերութեան

ԱՑՆԻԹԱՅԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ ՏԵՍՉԻ ԽՆԴԻՐԸ

Ատրիաթի Մանճիստանեան հայա-
րանիներէն գինուոր չնահնուած տարի-
ները Մէ—Մանճիստանեանները գինուո-
րական տուրքը առնուեր է, եւ բաց
որուն Մանճիստանցիք գինուոր չէին
տուած այն տարիները, Մէ—Մանճ-
իստանցիք ալ իրաւունք ունէին բաց
ոգինի նոյն տուրքը չը տալ, եւ կը
խնդրէին որ որչէն տուած դումար-
նին նոր տարիներու. Հաշւոյն անց-
նի, ինչպէս որ ալ խոստացուած էր
անդամին կառավարութենէն, Բայ-
ցոյ անդամին կառավարութիւնը այդ
խոստման համաձայն չէր գործադրեր
այն խնդիրը, եւ սկսեր էր նորէն
Ատրիաթի ազգայիններէ, անոնց ժա-
ղովականներէ բռնադատելով եւ այլն։
Այս խնդրոյն նկատմամբ անցեալ հան-
րապետութեանց եւ Հնադարեանցն մի-
ջոց ժէնէւ քանիցս թղթեր ժամանա-
կած եւ բռնադատեալներէ պաշտ-
պանած էին, սակայն պաշտօնական մը յառա-
ջանալովն, ստիպուեր էր անցեալ
փոխ. Ատրիաթարքը բացատրեալ մը Հնա
Պօլիս գալ, ժողովի անոնց տուած
բնդարձակ եւ մանրամասնութիւններ
վրայ ազդու թղթեր մի մասնցը Բ.
Դրան, որով խնդիրը նկատողութեան
առնուելով, պաշտօնական թղթերով
եւ ազդարարութեամբ գործադրելու
համար յանձնարարութեան առնուեցաւ այն
խնդիրը։

ՊՈՒՐԿԱԶԻ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ԱՐԴԻՒՆՔ

Պուրկազի ամբողջութիւն ազգային
կարգադրութիւն չունենալով բաժանեալ
մը պահել, հոն գտնուող բաժանորդ
տուրք բաւեր է եւ հետեւեալն վրայ ու-
սուցիչները վարժարանի պաշտօնակա-
լէ զօրել մտցեր է։ Ժողովարդը կը
խոստանայ տարեկան 100 ղուրուշ հոգալ
այն անդէն իրը ամսական բաժանորդ
մը համար. ժողովը որոշեց որ 50 ղու-
րուշ ալ կեդրոնական տեսուչէն վար-
ուի այսուհետեւ հոն բաժանորդ մը պա-
հոելու պահելու համար 150 ղուրուշ
ամսականով, եւ Աղաւնին Պարսկաս-
թէն խնդրուեցաւ որ պատշաճ բա-
ժանորդ մը գտնէ, վերջնալ ամսականաւ
եւ ղրկէ հոն։

ՍԵՎԱՍՏԻՈՅ ՍԻՒՆՀՈՎՍԵԱՆ
ԽՆԴԻՐ

Սեւանց առաջնորդի մնացած բո-
լորն նկատելի էին որ Պաշտօնից
վճռելին հնա մնացորդը. Արհիապէտս
Աղեքսանդրանոս միջնորդութեամբ առաջնորդ-
ներէն երդումն. ինչպէս որ վերջին ե-
րեւակայուն ալ ակէ առաջ կ'ուզէր
նոյն վճռոյն Պաշտօնից վճռելին հնա
մնացածը։

Ընդունեցաւ այս խնդիրը։

ՆԵՍԱՐԻԱՅ ԽՆԴԻՐ

Առաջնորդը կը հեռագրէ թէ Յա-
կոբեան եւ Պարոնեանց անուն ազգա-
յինք իրենց ընկերներով յանկարծ
վանքը գալով նախատինքներ ընելէ
ետեւ անհնարին կերպեր եւ ամբաստա-
նութեան տարեր են. եղելութիւնը

(*) Տես թիւ 1150

հրամանը պիտի խնդրէ եւ գրաւ պի-
տի պահանջէ։

Մէկ քանի ազգայինք ալ կը հե-
ռագրեն թէ առաջնորդին ազգային
ընտրութեան համար միաբանական հաւա-
քուելութեան գիմեր են պաշտօնէ ձր-
գել տալու համար եւ առ ժամանակ-
եայ տեղապահ մը դրեր են. կը խնդ-
րեն որ որ եւ է որոշում մը չը տրուի
մինչեւ որ իրենց հանրագիրը գայ։

Որոշուեցաւ, երկու հեռագրին ալ
պատասխանել, հեռագրով թէ պիտի
սպասէ մանրամասն տեղեկութիւն-
ներուն՝ զոր խոստացած էին։

Ժողովը երկու կողմէն եկած տե-
ղեկագրաց վրայ նկատելով որ առաջ-
նորդին հակառակորդները փոխանակ
օրինաւորապէս ներկայացնելու իրենց
առաջնորդին դէմ ունեցած ամբաստա-
նութիւնները, ինքնիրեն առաջնոր-
դը գործէ դրկեցեր եւ սենեակը կնքեր
ու տեղապահ մը դրեր են. որոնց ի-
րենց հեռագրէն թէ բռնելով անօրի-
նաւորութիւն է, եւ կը պահանջ նախ
տեղապահը հրաժարել եւ առաջ-
նորդը օրինաւոր ատենան պիտի։

Պանդուխտ տեղապահ հրաժարե-
ցնելու համար բացուած հեռագրին 'ի
պատասխան առաջնորդը հեռագրած
Ռուսաստան որ հակառակորդ մը ունե-
ցեալ հրամանին անհնազանդ. ժողո-
վրդը տեղէն յանձնեցին կ'ուզէ դար-
ձուցած, որոշուեցաւ թղթով գրել
եւ խնդրել որ անմիջապէս Բ. Դռնէն
հրաման գրուի մերժել տեղապահն
անհնար եւ առաջնորդին յանձնել,
եւ միանգամայն Յաջորդաց եւ Պա-
յըքճեանը Յկզ. գործոց չը խառնու-
ցնելու համար։

Երկու Կեսարացի ներկայանալով
բողոքեցին առաջնորդութեամբ հոն-
քամէր մը մասունքին ավել խել մը
թղթեր հետ, որոնք այս անգամ
Կեսարիայէն հասած էին Առաջնոր-
դին հակառակորդաց կողմէն։

Ժողովը նկատելով Կեսարիոյ
յայտնեց որ Առաջնորդին հակառա-
կորդները պէտք է նախ վանքէն ա-
ռած հաշուետումարները եւ գործեր
եւ հաշիւ իրենց ամբաստանութեան
վրայ վճռելութեան ուշադրութիւնը
խնդրեն։

Կեսարիոյ Առաջնորդին եկած հե-
ռագրին վրայ, որով կը յայտնէր թէ
գողցած հրամանագրին համաձայն տա-
կաւին վանքին տուեալներն եւ չեն
դարձուցած, որոշուեցաւ նորէն Բ. Դրան
գրել եւ նախորդ հրամանագրին գոր-
ծադրութիւնը պահանջել։

ՔԻՆՈՑ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ
(Շարունակութիւն. Տես Թ. 1150)

Ով որ դաստիարակը խոստանալով եւ
պայման զորդայուն մը արգիլուած է, հոն ժա-
մանակ ալ դաստիարակութիւն ալ քաղե-
ցած է. Թէ գիտելիք ինչ է, Քինացին կի
գիտելու մարդութիւն, ուսանելու մտերմու-
թիւնը դէմ եւ իր տարիներէն յարմար
հաղուստները, ընտանեկան խորհրդոյ հա-
ղորդակցութիւն եւ որոշեալ հարուստ
ները կանոնաւոր արտաքին երեւոյթը չափ
բարձր կը գնահատեն, ասոր եւ թանկա-
գին զգեստներ, սեղ զարդեր, նուէր ու
ազնիւ գիւղեր երկու գանձատուներ, եւ
մտաւորը 'ի մանկութենէ կրթելով ու-
նենալով փորձել ասպես, փոքր մի ալ ե-
րաժշտական վարժութիւնը. անոր առանց
եւ առանց նման բաներ են զորս Քինացին
գիտելիք կը համարէ։ Քինացին պէտք ալ
ույժ ալ արդէն այդ ժամին, ամեն ըն-
դունած գեղեցկութիւնը արտաքին է եւ
երեւակայական ու ներքին զգացմանց
հետ բնաւ առնչութիւն չունի. կուր կը
դնէ, կու կը նկարէ եւ կու ալ կը համ-
բուրէ, բայց միշտ կը ջանայ որ նե-
րը եւ արտաքինը ժառանգ. պարդուն
եւ արտաքինն քիչ. ասոր անոր ար-
տաքին ձեւակերպ ու նմանութեան ար-
հեստ մ'է։—Դաստիարակութեան (ճաշա-
կի) համար իրր գլխաւոր յանձն Քի-

նացին յոյն բաղադրութեամբ՝ մէջ ալ
առանց ամբարշտութեան է եւ հին ասաց ուած
ու բարոյականը մի միայն կարինակէ. թէ
եւ չատ տեսած ու հոն գրագիտութեան
մի տեղ է այս մասին հոն որ ուսանող-
ը կենաց կրթութեան. միջոց մ'այլ
գործնական ուսանելու, զոր 'ի շիտ մ'եկած
է Ռուսի երիտասարդ Քինացին թէ ու-
սումնական, թէ դասական մը թէ գո-
հաւորութեան ընթացքը իրեն համար
բնակէ, միջոց պաշտելի պիտի հասած եւ
ամբողջացած ձեւերու՝ զորս ինքը իր-
րեւ կատարելագործեալ ճաշակ ընդունե-
լու հարկադրուած է, եւ հետեւապէս ալ
իրեն ներքին ճաշակը եւ զգացումը ան-
կենդան մնալու դատապարտուած։

Նախապէս եւ Քինաց կրօնական կեան-
քը 'ի վաղուց հետէ ձեւակերպութեանց
ու արարողութեանց մէջ ընկղմուած մ-
նացած է. որոյ միջակենսպանութեան հա-
մար դաստիարակութիւնը բնաւ եւ ուրիշ
չեներ փորձերը ուրիշէն ծագումը նե-
թական եւ պարզելու գոյութ. հոգեւոր եւ
յուրահատկական իրաց մէջ զուարճութիւն
չգտներ. սոյն մի միայն երկինք եւ թիզ
մը մարդկային կենաց համար կը դասա-
կարգուի. Քինաց նախնիքը կը պաշտէին
երկինքը ու երկիրը, արեւը ու լուսինը,
գետերը եւ լերանց հոգիները։ Ասկայն այս
պաշտամունքը որ ոչ մասնաւոր անդ մը կե-
ցած էր եւ ոչ ալ որոշեալ խումբէ մը կը
կատարուէր, երբոր Կոնֆուցիոս, յայտ-
նած երեւցաւ խոսատուն Լաօ—Թէ (Ծըն-
եալ 565 տարի յառաջ քան զՔրիստոս) եւ
ուսոյց թէ աստուածութիւնը կը թափանցէ
եւ կը կենդանացնէ համայն տիեզերքը
(համաստուածութիւն), եւ թէ մարդ
ոչխարհիս զգայարանքներէն խուսափելով
հոգեւորական կենաց միջոցովը անհնարին
անսահման ազդեցութեան եղող անդատ,
սուրբ աստուածութեան հետ միանալու է։
Այնպէս չատ աշակերտներ ու հետեւողներ
գտաւ, բայց փիլիսոփայ առաջին դարուն
մէջ Բուտտայի (որուն Քինացիք «Ֆօ» կըսեն)
վարդապետութիւնը յիշատակեցաւ, նը-
րանցայս եւ հնդկաստանական բնդունեցին
ձեւակերպութեանց տարածմամբ համար։
Լաօ—Թէին կը պաշտեն իբրեւ աստուածա-
մարդ. Թէ անոր հետեւողները եւ թէ Բուտ-
տայինք բազմաթիւ մենաստանք կառ-
ուցեր յարդարեալ տաճարներ եւ չքեղ
ու պայծառափայլ հանդէսներ ունին եւ
մագաղաթեան անտարբերութիւն ու կա-
խարդութեան հաւատը տարած տանելով-
ներ եւ սնոտիապաշտութիւնը յարդար պար-
ներու բարոյն ալ ազդին չարտօրերուն մէջ
որոց եւ հանճար կրթարանաց տասներ է
եւ այլ եւ այլ տարիներու քարոզ սպաս
եւ էջ դաշտանեալներէ կը մշակեն. Ժա-
մանակը անհամար են «Պօնցին» կոչ-
ուած քուրմերը, որոնք այն նախապաշա-
րումներուն ու կրօնական ընդունելու-
թիւնը մեծ զգուշութեամբ կը պահպանեն
ու սահմանը մէջ կառավարելու համար
պէտք տգոն ալ բացած օրէն կ'ելլեն եւ
ձեւեր ապրել եւ ահեղ սպառնութեանց
մէջ հալածել աստուածապաշտութիւնը՝
հին նախահայրերուն փոխելէն ու չէհա-
նելէն կանխառաջելով եւ կարծիքով
Քինաց ազգին մի միայն քանի մը բարձր
ամենահանդէս բնտանիք բնդունած են Լաօ
—Թէի ժամանակէն ժողովրդեան (ըստ
Քինացւոց Պէնկ—Պու—Լը ծննդ 571 եւ
վախճ. 479 յառաջ քան զՔրիստոս) վար-
դապետին ուսուցմունք, որ կըսէր ու կը խրա-
տէր թէ յաւ մարդը ամբողջ աչխարհ-
ը է զործով իրեն նախնեաց ու մարդ-
կութեան բարեկամութեամբ համար։

Աւելի նշանաւոր է Քինաց ժամուր
զարգացումը. Հիմնական տարածութեամբ
դրականութեան մ'ունին, որ ալ եւ ալ
անհատական եւ գործնական ուսումներէ
եւ գիտութեանց վրան կը խօսի. Խօսուածք
մեծ մը գրքեր կը հանեն Քինացիք,
քաղաքականութեան եւ ազգագրութեան ար-
հեստին մէջ չատ մեծ վարպետութիւն
ունին եւ Եւրոպացիներէն չատ առաջ գը-
տած եւ գործած են այդ ճիւղերը. Ամեն
ուսման եւ գիտութեանց եւ անոնց ալ
անհնար տարիքային համար դատ դատ դա-
սագիրքեր աշակերտներ համար, ընդարձակ
դասագրքեր վարժապետի համար, հոգա-
բական բառարաններ եւ բառագրքեր՝ Քի-
նաց գիտնականներէն եւ բանաստեղծներէ
երիտասարդութեան մասուր անգործելը

անհատ աղջիկներ մը կրնայցն. Թէ եթէ
տղան գինքը մէկ մասնաւոր հեշտ կամ
արհեստի համար որոշէ, յանձնած բայց
զգուշութեամբ խորհրդականաց է իր քաղաքած
ճիւղին վերաբերեալ դրականութեան մէ-
ջը վասն զի խորագնայէր արհեստ, զոր
որինակ հաղորդակցութեան, աստղաբաշխու-
թեան, մատակարարութեան, առողջա-
պահութեան, ժամը բանիւ քաղաքացի-
ութեան օգտակար եւ հարկաւոր արհեստքը
Քինացին մեծ կատարելութեան հասուց-
ած է, եւ մարգու ալ անհնար տառնել
յառաջդիմութիւն բնէլու է իր ընդունած ճիւղը
մ'ընդունէս ակերկարանոնենալու, որպէս որ կը
պահէ շատոյ եւ միշտ գործող ու մի-
ջոցներու գործածութիւնը։

Ա. ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

Այս մեզ ազգային Հնաւեհոյ Նամա-
կին հրատարակութիւնը խնդրուած է։

. . . Խմբագիր.

Բնիկ Մշեցի Տ. Լուսինեան Աղամ
անուն հայազգի Սուրբինատ մը, ամիս
առաջ տեղւոյս մէկ երեւելի մարզուն ա-
զգասէր մարմնոյն զործոզութեամբ կըր-
թուեր. Անոնց մէջ կերպով մը թիթեւ
պատճառ համար գնալու ծագեալ,
վերջերէյ այցելիին ալքն իր ծառա-
յութիւն մէկանց աչքոյն անգիտութեամբ
գանակած կրնին, որ զմեռանդ Աղամը
մինչեւ փայլայի հասած Կողոպտիոս
հրամանագիրը երկու որ հոգին աղբերէն
գինի խնձ ու յասաւան թախծով մնաց։
մասնաւոր յետունվերով այդ գալուն ո-
ձիերն հեգինակը որինաց տրամադրելու ա-
նուանը պատճառ կրելու համար հոն քա-
ղաքացութեան պաշտօնէն բազմ տուինք։
Եւ մինչեւ այն ատեն հանդուցեալ Աղամը
Յանիկ Տէրութեան հրաման գիտնալու-
թեան վերջը հանդուցեալին զրպանէն Բուս-
թոյ մը գտնուեցաւ, որով Աւստրիոյ իշ-
խանութ բուլը յայտնուեցաւ. Այդ Բուս-
թոյը խնդիր Աւստրիոյ հիւպատոսին ներ-
կայացուցին, որոնք բան մը կը կարավելը
հաւ չերով. սկսաւ այդ երկկանգործութեան
մէջէն պահանջելու, եւ անոր մնչեւ պահ-
պանի աւել յանդուգն համբաւ Կողոպտիո-
սին բնկին երեւնադեղծեալ բանձր արքե-
յեղին մինչ 'ի գալստեան, ուր կ'ապրէ։
Բայց այս ալ անհնարութեամբ կը խօսու-
վանիմ որ եթէ Աւստրիոյ Հիւպատոսին
գործով միջամտութիւնը չըլլար, բան մը
ասանց նուիրեալ յանձնուածք մը բանաւոր-
կել անհնարին էր. Հեալհնաւ մխիթարեր-
ութիւններէ կ'իմանանք որ այս երեւելի
Կողոպտիոսին մեր խնդիր Աղամին նման
մէկ քանի զոհեր եւս ունեցեր, եւ իր եւ-
րոպական չարիք անձինքը ծածկելով
դատապարտութենէ զերծ մնացեր է. բայց
այս անգամ չյաջողեցաւ, որքան ալ ամեն
ճիգ 'ի գործ դրաւ։

. . . Խմբագիր, վերջերիւս տխրա-
գործը, որքան ալ իր պատիժը կրէ, բայց
պէտք է նաեւ հանգուցեալ Աղամին բա-
րեկամաց կամ ազգականներուն գրաւական
տուգանք վճարել, քանի որ ազգական-
ները հիմա Աղամին ունեցածէն զրկը-
ուած են, որն որ աւելի 30 ամի կը չա-
հէր Բեսսի այս գրամը հասուցանելու ալ
որինաւոր կերպով պահանջելու համար
Աղամի ազգականներէն մէկը պէտք է հոս
դատարանին առջեւ ներկայանայ. Այդ
հանգուցեալին քաղաքացիներէն պաշտօն
խնդրեմք թէ, Կալուծիոս Մ. Լուսաւորիչ
եկեղեցւոյ վարդը խանէ բանալ Մշեցի
Մէկոը նախ գտնելու եւ յետոյ Մշեցի
Մէկոին ձեռօք Աղամին ազգայինները՝ որք
են Մշեցի Մէկէ, Օհան եւ Պօղոս, եւ քոյրը
Լուսօ, որոնք յանձնուա նայելով Պօլիս կը
գտնուին եղեր. Ինչպէս բոլոր, առանց յե-
տոյ խառնէ Մշեցի Մէկոին ձեռօք վճռ-
ուած կը գտնուին։

Բեսսի . . . Խմբագիր, կը խնդրեմ որ
այդ Մշեցի եղբայր մէկ գտնել տալու եւ
հոս ձամբել տալու 'ի գիտութիւն ներկայս
հրատարակել բարեհաճիք, եւ եղբայրնե-
րէն մին որ գալու ըլլայ վերադարձ, դա-
տախազութեամբ մնացած Տ. Լուսինեան
Աղամին եղբայրն ըլլալը Լուսաւորչական
վկայութեամբ ու Պօլսոյ Աւստրիոյ Հիւ-
պատոսարանէն վաւերացելութեամբ մ'ա-
ռնելու։

* * *

Բեսսի 24 Յունվ. 1871

ՆՈՒՆԱՒԻՑՈՒՄ

«Հայերէն Բանիւհօգրաֆի» տօնին Աղագրութիւն կամ Սրագագրութիւն ուսանելու փափաքողը թող դիմէ Շահ. Նու պար վարժարանի դասատուն.

Աբբ. Ա՛ղբ-Նէանեան։

ՍՐՈՒՄԵԱՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑ

ՄՆՈ

1872

ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ

ԳԻՒՂ 2 ԳՈՒՐՈՒՇ

Յորում՝ պարունակին քոյդ ի նրա նախան եւ բազաքական համառօտին տեղեկութիւնս

Ցուցակ կարեւորագոյն եւ պատմական թուականաց, Նշանաւոր, Ազգային, Աւանդութեանց, Հայ պաշտօնեայոց, Հայ բժշկաց, Հայ Գրապահանաց, Սրենսդրաց եւ բազմաց հանաց։

Ցուցակ, Թզիւառաց թեանց եւ Հեռագրութեանց։

Վիճակագիր Քարտէսի, որ եւ նշանակին տեղւոյն մեծամեծ Գաղութաց, Նաւահանգստաց, Գերդաստանաց եւ այլ։

Ճիճակագիր Նշանաւոր Տէրութեանց։

Ժամանակագրութիւն Գաղութացման, ի 1 Յունուար 1869 ցկէս Հոկտեմբեր 1870, Հանդերձ պատմութեամբ Ջուանքօ—Լրտուխեան պատերազմի։

Անուանք իգական ազգին Հայոց—Ցանկ ոնուանց։

Բժշկական։—Հնառխուն (Քօլէռա) ոմանց կանխագոյն դեղ։

Ցանազանք Հարաւոյ թեան Գաւանութեան։—Անբարոյական թեան դէմ օգնեան վարչութեան, եւ այլ։

Երկնակէզ երկաթուղեաց եւ Շոգենաւից։

Հանդուկք եւ Նաւերք Նոցա (1)։

---

(1) Թիւ. 8, 11, 12 եւ 13 Հանդուկներն ելեր 1871 տարւոյ չրջանին մէջ չերեւցան մինչեւ ի 1872ին ինան, 8 Քառսն 60 Ցրանքի, միանգամայն հաստ ոչ 40 տարի Ցառանքի Նաւերը պիտի տարուբ, փարիզ Դրտասահէն,

Հ. ԱՐԾՄԱՆԱՆ

ԹՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ

Կ. Ս. ԽՒԹԻՒԵԱՆՑ

Կ. ՊՕԼԻՍ ՀԻՆԻԼԻ ԽԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՏԵՆԻ ԼՐԱԳՐՈՑ

ՇԻՐՔԼԹԻ ԹԱՑՐԻԼԻ

ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ

1871 ՀՈՒՆՎԱՐԻՆ 9 ՇԱԲԱԹ ՕՐԷՆ ՍԿՍԱԾԱԼ ՄԻՆՉԵՒ 16

ՎՈՒՓՈՐԷՆ ԻՋՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ճամբ թիւ— Ե-ըոպական ԺԱՄԵՐ

12 47 1 ԱՆԿԱՓԱՆԱԼԷՆ Պէյլիքթաչէն, Թարապիա, Գեղքոզ, Նիքեօղ Լիմբրկէն Ր. Հիսար

1 20 ԱՆԿԱՓԱՆԱԼԷՆ Մէկպարպարնու, Պէյլիքթաչէն Թարապիա, ԱՆԿԻՔԷՕՂ, Լիմբրկէն Ր. Հիսար, Գեղքոզ եւն

1 30 25 ԱՆԿԱՓԱՆԱԼԷՆ Մէկպարպարնու Պէյլիքթաչէն Թարապիա, ՍԷՒԻՔԼԻ, Ալթընճա, Լիմբրկէն Հիսար Պէպէք

2 45 19 ԱՆԿԱՓԱՆԱԼԷՆ Մէկպարպարնու, Պէյլիքթաչէն, Թարապիա, ԱՆԿԻՔԷՕՂ, (ուրբաթ օրերը Լիմբրկէն, Ր Հիսար Պէպէք)

2 30 24 Թաշքըլ եւ Սինանաղա Դաւրանէն Պէյլիքթաչէն Թարապիա, ԱՆԿԻՔԷՕՂ, Լիմբրկէն Ր. Հիսար, Պէպէք, Օրմանք (յառջի Ուրբաթէ)։

3 45 18 ԱՆԿԱՓԱՆԱԼԷՆ Պէյլիքթաչէն Թարապիա, ԱՆԿԻՔԷՕՂ, Սէվէնիա, Լիմբրկէն Հիսար, Արնաւուտքէօղ, Օրթ, Պէյլիք

4 45 20 Մէկպարպարնուէն Պէյլիքթաչէն Թարապիա, ԱՆԿԻՔԷՕՂ Սէվէնիա, Լիմբրկէն, Ր. Հիսար, Պէպէք Արնաւուտքէօղ (Ուրբաթի օրերը Գաւրանէնէն Օրմանքէօղ Պէյլիք)

5 45 23 ԱՆԿԱՓԱՆԱԼԷՆ Պէյլիքթաչէն Թարապիա, ԱՆԿԻՔԷՕՂ Լիմբրկէն Հիսար Արնաւուտքէօղ, Դաւրանէնէն, Օրմանքէօղ, Պէյլիքմաչ։

6 30 4 ԱՆԿԱՓԱՆԱԼԷՆ Պէյլիքթաչէն, Թարապիա, Գեղքոզ, ԱՆԿԻՔԷՕՂ, Լիմբրկէն, Ալթընճա, Ր. Հիսար, Գանաթլի, Արնաւուտքէօղ, Պէյլերպէյ, Օրմանքէօղ, Դուդկընճաճ Պէյլիքմաչ Իսկիւտար

8 30 21 ԱՆԿԱՓԱՆԱԼԷՆ Մէկպարպարնու, Պէյլիքթաչէն, Թարապիա, Պէյլեղոզ, ՍԻՒԻՔԷՕՂ, Լիմբրկէն Ր. Հիսար, Պէպէք Արնաւուտքէօղ, Օրմանքէօղ, Պէյլիքմաչ, Գաւրանէնէն

9 30 6 Պէյլիքթաչէն Թարապիա ԱՆԿԻՔԷՕՂ, Լիմբրկէն, Հիսար, Արնաւուտ, Գաւրանէն Պէյլերպէյի Օրմանք Պէյլիքմաչ (Ուրբաթի օրերը ժամը 10ին Մէկպարպարնուէն)

Աբնաւուտ Ելեան

4 15 5 Արնաւուտքէօղէն Գաւրանէնէն, Օրմանքէօղ, Պէյլիքմաչ

4 45 3 Արնաւուտքէօղ Գաւրանէնէն, Օրմանքէօղ, Պէյլիքմաչ Գադաքմաչ

2 15 6 Պէպէք Արնաւուտքէօղ Գաւրանէնէն Օրմանքէօղ Պէյլիքմաչ Գադաքմաչ

3 5 Արնաւուտքէօղ Գաւրանէնէն Օրմ. Պէյլիքմաչ

3 45 3 Ս. Տնաւուտքէօղէն Գաւրանէնէն, Օրմանքէօղ, Պէյլիքմաչ Գադաքմաչ

4 30 19 Արնաւուտքէօղէն Գաւրանէնէն, Օրմանքէօղ, Պէյլիքմաչ Գադաքմաչ

5 45 22 Արնաւուտք, Գաւրանէն Օրմանք, Գադաք Պէյլիք, Գադաքմաչ (Բայց Ուրբաթէ)

10 15 3 Արնաւուտքէօղէն ուղղակի Կամարջ

11 5 Արնաւուտքէօղէն ուղղակի Կամարջ

Սէօղանի Ելեան

1 22 Պէյլերպէյ Բայազատնճէ Իմֆամի փաչա մահալլեսի, Դանիլճա Ս. Հիսար Գանաթլի վանիքէօղ Չէնկէլքէօղ, Պէյլերպէյի Գաւզկընճաճ

1 45 4 Վանիքէօղէն Չէնկէլքէօղ, Պէյլերպէյ Գաւզկընճաճ, Գադաքմաչ

1 45 17 Պէպէք Պէյլերպէյ Բայազատ, Դանիլճա Ս. Հիսար Վանիք, Չէնկէլքէօղ, Պէյլերպէյ, Գաւզկընճաճ

3 23 Պէյլերպէյ Բայազատնճէ, Դանիլճա Ս. Հիսար, Գանաթլի, Վանիքէօղ, Չէնկէլքէօղ, Պէյլերպէյ Գաւզկընճաճ

4 28 Պէպէք Թարապ Պէյլերպէյ Բայազատ Իմֆամի փաչ. Գանաթլի

Կամարջէն Ելեան. Շոգենաւները

Ե-ըոպական Ելեր

2 45 20 Պէյլիքթաչ. Օրթաքէօղ. Արնաւուտքէօղ, Պէպէք Ր. Հիսար Լիմբրկէն ԱՆԿԻՔԷՕՂ, Թարապիա Պէյլիքթաչէ։

2 30 4 Գադաքմաչ, Իսկիւտար Պէյլիքթաչ, Գաւզկընճաճ Իմֆամքէօղ Պէյլերպէյ Արնաւուտքէօղ Գանաթլի Ր. Հիսար, Գանդըճա Լիմբրկէն ԱՆԿԻՔԷՕՂ Պէյլեղոզ Թարապիա Պէյլիքթաչէ ԱՆԿԻՔԷՕՂ։

3 30 25 Գադաքմաչ Պէյլիքմաչ Օրթաքէօղ Արնաւուտքէօղ Պէպէք Ր. Հիսար Լիմբրկէն ԱՆԿԻՔԷՕՂ Թարապիա Պէյլիքթաչէ ԱՆԿԻՔԷՕՂ։

5 45 21 Պէյլիքմաչ Օրթաքէօղ Գաւրանէ Արնաւուտքէօղ Ր. Հիսար Լիմբրկէն ԱՆԿԻՔԷՕՂ Պէյլեղոզ Թարապիա Պէյլիքթաչէ ԱՆԿԻՔԷՕՂ։

6 30 23 Պէյլիքմաչ Օրթաքէօղ Պէյլերպէյ Արնաւուտքէօղ Ր. Հիսար Լիմբրկէն ԱՆԿԻՔԷՕՂ Թարապիա Պէյլիքթաչէ (Ուրբաթի օրերը Գանաթլի)

7 30 6 Պէյլիքմաչ Օրթաքէօղ Արնաւուտքէօղ Ր. Հիսար Լիմբրկէն ԱՆԿԻՔԷՕՂ Թարապիա Պէյլիքթաչէ

9 22 Պէյլերպէյ Արնաւուտք Պէպէք Ր Հիսար Լիմբրկէն ԱՆԿԻՔԷՕՂ Թարապիա Պէյլիքթաչէ Մէկպարպարնու ԱՆԿԻՔԷՕՂ։

9 45 1 Ր. Հիսար Լիմբրկէն ԱՆԿԻՔԷՕՂ Պէյլեղոզ Թարապիա Պէյլիքթաչէ ԱՆԿԻՔԷՕՂ։

10 19 ԱՆԿԻՔԷՕՂ Թարապիա Պէյլիքթաչէ Մէկպարպարնու ԱՆԿԻՔԷՕՂ (Ուրբաթի օրերը Պէպէք Լիմբրկէն Ր. եւ Աֆաոզ Գադաք

10 15 25 Պէպէք Լիմբրկէն ԱՆԿԻՔԷՕՂ Թարապիա Պէյլիքթաչէ Մէկպարպարնու Ր եւ Ա. Գադաք բացի Ուրբաթէ

10 30 20 Պէպէք Ր. Հիսար Լիմբրկէն Սէվէնիա ԱՆԿԻՔԷՕՂ Թարապիա Պէյլիքթաչէ Մէկպարպ (բացի Ուրբաթէ)

10 45 18 Պէյլիքմաչ Օրթաքէօղ Արնաւուտքէօղ Լիմբրկէն ԱՆԿԻՔԷՕՂ Թարապիա Պէյլիքթաչէ ԱՆԿԻՔԷՕՂ։

11 21 Գաւրանէն Պէպէք Ր Հիսար Լիմբրկէն Սէվէնիա Թարապիա Պէյլիքթաչ Մէկպար (Ուրբաթի օրերը Սէվէնիա)

Աբնաւուտ Ելեան

2 15 3 Օրթաքէօղ Արնաւուտքէօղ

3 3 Պէյլիքմաչ Դաւրանէնէն Արնաւուտքէօղ

3 45 19 Պէյլիքմաչ Օրթաքէօղ Արնաւուտքէօղ

9 15 3 Գադաք Օրթաք Պէյլիքմաչ Գաւրանէնէն Արնաւուտ

10 5 Պէյլիքմաչ Օրթաքէօղ Գաւրանէնէն Արնաւուտ

11 5 3 Գադաքմաչ Պէյլիքմաչ Օրթաքէօղ Արնաւուտքէօղ (Ուրբաթի օրերը ժամը 11 1/4 ին)

11 25 6 Պէյլիքմաչ Օրթաքէօղ Գաւրանէնէն Արնաւուտքէօղ (Բացի ուրբաթէ)

11 45 3 Պէյլիքի Օրթաք Արնաւուտ (Ուրբաթի օրերը Գաւրանէ

Սէօղանի Ելեր

3 22 Իսանիւսուֆ Գաւզկընճաճ Պէյլերպէյ Չէնկէլքէօղ Վանիքէօղ Գանաթլի Հիսար Գանդըճա Բայազատնճէ Պէյլեղոզ (Ուրբաթի օրերը Իմֆամի փաչա մահալլեսի. Եւ Պէօյլիքճաքէ այլն

9 45 17 Գաւզկընճաճ Պէյլերպէյի Չէնկէլքէօղ Վանիքէօղ Ա. Հիսար Գանդըճա Բայազատնճէ Պէյլեղոզ Թարապիա Պէպէք Ր. Հիսար Լիմբրկէն ուրբաթ օրերը ժամը 10 ին

10 30 28 Պէյլերպէյի Չէնկէլքէօղ Վանիքէօղ Գանաթլի Հիսար Գանդըճա Իմֆամի փաչա մահալլեսի Բայազատնճէ Պէյլեղոզ Պէյլիքթաչէ (Բացի ուրբաթէ)

11 23 Գաւզկընճաճ Պէյլերպէյի Չէնկէլքէօղ Վանիքէօղ Ա. Հիսար Գանդըճա Բայազատնճէ Պէյլեղոզ

11 30 4 Գադաքմաչ Գաւզկընճաճ Պէյլերպէյ Չէնկէլքէօղ Վանիքէօղ

Ա Ո Ե Ւ Տ Ր Ա Կ Ա Ն

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

12 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

(ՕՍՄԱՆՑԱՆ ԼԻՐԱՅԻ ՀԱՏ 100 ՂՈՒՐՈՒՇԻՆ)

Լիտրա Ճ ոսկի դուրուշ 108—108

Մարկիա » 21.20

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

12 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

Անգլ. լիրա դուրուշ 109 8

Նարօլեան ոսկի » 87 15

Իմբէռիալ ռուբ » 89 8

Բերլինից » 31.22

Հինգ Ֆրանք » —

Հինդուց » 104.35

Ցշխեն » 117.20

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ 12 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

Ս Ր Մ Տ Ի Ր

Ցորեն կարծր	Պէսարապիա	31	—32
» »	Ազով	29	—32
» »	Պալտըք	30	—31
» »	Պուրգազ	26	—30
» »	Թէքիրտաղ	26	—30
կակուղ	Ազով	31	—32
» »	Պէսարապիա	27	—31
Հինդ Թուենա		20	
Ցորեն Նակուդ	Պուրգազ	20	—28
»	Վանա		
» »	Գալէրք		
Եգիպտացորեն	Թուենա	14/1	—15
»	Անատոլ.	»	
Դարի	Թուենա	12/1	—13
»	Անատոլ.		

ՆԵՐՔԻՆ ԲԵՐՔ

Խ Ո Զ Ա Կ Զ Ո Ր

Պուրա	զուրուշ	140	—170
Անատոլու	»	115	—123
Բօյօա			
Լամիրճ	»		
Ցախած	»		

Բ Ա Մ Պ Ա Կ Դուրուշ

Կէտէ	հատ	0	—
Իզմիր	»	9	—
Վանա	»	8 1/2	—9
Պարխատասան	»	6 1/2	—7
Վլոռաստան	»	7	—7 1/2

Բ Ո Ւ Յ Ր Դ

Անատոլու լուացուած	հատ	14 1/2	—15
» չլուացուած	»	7	—8
Բումիլի լուացուած	»	15	—
» չլուացուած	»	6 1/2	—7 1/2
Վլոռաստան լուացուած	»	—	—
» կէտ		—	—
» չլուացուած	»	—	—
Ցոպրոմա	»	10	—
Խսկի շալ Կիր	»	8	—

Մ Ա Զ Ը

Պարխատասան	հատ	10 1/2	—
Անատոլու	»	9	—
Ձերմակ	»	6	—

Ց Է Ա Բ Ի

Դալտերի Ա. տեսակ	հատ	19	—20
» Բ. »	»	18	—
Լէնիւբիւ »	»	18	—
Թոզաթ »	»	18	—
Ալէպէր »	»	17	—
Եղդաա »	»	16	—17
Զեբուժ		16	—17

Թ Ի Ֆ Թ Ի Ք

Լենկիւրիւ	հատ	40	—42
Գաստամպոլ	»		—
Պէյբազար	»		—
Զէրքէզ	»		—
Վան	»	22	—23

Ա Ց Ք Ի Մ Ո Ւ Ք

Ամասիա	9 1/2	—10	կատր	ՄՀ	Ո. Լ.
Եոզղատ	»	»	»		»
Սիվաս	»	»	»		»
Երզրում	»	»	»		»
Գայսէրի	»	»	»		»

Զ Է Ր

Մուսամիա	հատ	6 1/2	—
Այվալը	»	6	—
Սաֆրա	»	9	—
Միսխիլ	»	6 1/2	—

Պղինձ թողաթ երկրին մէջ		9 1/2	—10
Մոլէտ Գասթամոլոյ	հատ		—
Ամֆօն	»	225	—240
Քրքում	»	26	—27
Ոսուսմ	»	4	—4 1/2
Կտաւատ Անատ.	Քիլէ	30	—32
» Բումիլի	»		—
Մնատաքս Պարկ. Բէյտ	»	47	—32

ԱՐՏԱՔԻՆ ԲԵՐՔ

	զուրուշ		
Խոմիկ Բիւռ. տեսակ 100	հատ	900	—1000
« Բ. »	»		
Եէմէն	»	16	
Նաքսար փոչի Անգղ. կնդ.		260	—262
» » Գագղ.	»		—
» գլուխ Գագղ.		310	—315
Գայ. փօնիկ	հատան	21	—23
» Բէ քօ ծոպիկ	»	45	—70
Անագ (գալայ)	կնդ.	900	—940
Պղպեղ (սիամէս)	հատ	9	—9 1/2
Լեզակ (չիվիտ) պէնիալա	»	135	—170
» » Մասրատս	»	—	—
Ցինկ տախտ. 100	հատ	Ֆր. 70	—
Նիկոմի ձոպաձեւ		58	—60
» տախտակ		72	—
» բնեւեղոյս		64	—66
Քարֆիլճա		120	—
Բրինձ Լատիկոյ 100	փէչ. Ֆր.	42 1/2	
Կորտակ էղ Ռուսիոյ	զբ.	13	—14
Ֆասուլիա	»	36	—37